

gaard)

Willems Sjøgaard
Erik Solem
Søren Arntzen
Thor Breier
Bjørn Steensholt
Mildrid Elverhøj
C. O. Gundersen

~~DESDOMMEN OVER~~ kommissærisk minister,
professor Ragnar Sigvald S X A N C X E.

111756

En gjennemgjørelse av ~~aktene~~ *dokumente*
og ~~historiske fakta~~ *m. d.* som foreligger for
myndighetene ✓

av cand. jur. Alexander Lange

Advokat, dr. jur. Jørgen Zvergaard:
Lagmannsrettens hele oppfatning beror på
en synkverving og har intet med virkeligheten
i saks.

Oslo november 1953.

ikke var nødvendig med noen inngående behandling av de enkelte tiltaleposter, likesom det ikke var nødvendig å føre forsvarsvitner».

«Etter et par kortvarige konferanser begyndte så rettsforhandlingene 7. mai og pågikk i hele 9 dager. Jeg måtte herunder helt alene varetå mitt forsvar. Alle subjektive momenter til belysning av min handlemåte ble hånlige avvist av retten. Min forsvarer kom — i løpet av 9 dager — bare med 3 korte bemerkninger, samt tilslutt med en forsvarstale, hvori han påpeker at «aktor (h.r.adv. An-

næus Schjødt) har hatt en lett oppgave med å angripe Skancke, for han har ikke gjort stort for å forsvare seg». (Jfr. Verdens Gang 17. 5. 46)».

Om grunnlaget for tiltalen skriver Skancke bl. a.: «Ved politiavhør i juni 1945 fikk jeg den meddelelse at jeg ville bli tiltalt etter str.l. §§ 36 og 98. Jeg erklærte da at jeg var av den oppfatning at det ikke var krig mellom Norge og Tyskland etter juni 1940. Som følge herav mente jeg at jeg ikke var skyldig etter en slik tiltale. Den samme erklæring avga jeg til politiet i form av en skriftlig «egen-erklæring» datert 21. 12. 45».

«Ved forhørsretten i slutten av juni 1945 erklærte jeg på ny at jeg mente at krigen for Norges vedkommende sluttet i juni 1940, og begrunnet dette bl. a. med å henvise til de politiske partiers og en rekke næringsorganisasjoners oppfordring til befolkningen i august 1940 om å etablere samarbeid med okkupasjonsmakten. — Dette — sammen med en rekke andre omstendigheter — syntes for meg å

være avgjørende beviser for at folket som helhet mente at krigen var slutt». (Min daværende forsvarer, h.r.advokat Mauritz vil kunne bevitne at jeg fremholdt dette for retten). Rettsformannen bemerket at han ikke hadde noe kjennskap til ~~alt~~ dette, og at det forelå «skjellig grunn til mistanke», hvorpå fengslingskjennelse ble avsagt.

Rettergangen⁸⁸ karakteriserer Skancke i Brevet til Leikvam slik:

«Hverken lagmannsretten eller Høyesteretts kjæremålsutvalg fandt det «nødvendig» å gå nærmere inn på alle de mangler og uriktigheter ved dommen over meg, som min forsvarer h.r.advokat J. Øvergaard hadde påpekt. Riktignok finner Høyesteretts kjæremålsutvalg, i likhet med lagmannsretten, «at de opplysninger som ~~er~~ gitt under bevisopptagelsen vel kan stille visse sider ved domfeltes virksomhet i et gunstigere lys» — men uttaler i denne anledning bare at dette «i tilfelle må tas i betraktning ved avgjørelsen av om benådning skal gis»⁸⁹.

«De skyver altså bare det hele fra seg. Det hadde ikke vært mulig i en normal rettsak», skriver Skancke.

Etter at Skancke i medhold av konjunktorene og vredens gnag over tildels tragiske utslag av kommissarisk styre — var blitt fradømt liv og ære — til og med oppebåret lønn i sin okkupasjonsstilling — tok en norsk jurist, som forenet en utstrakt lovkyndighet med usedvanlig uavhengighet og aktivt rettsinn seg av hans sak — etter Skanckes anmodning. H.r.advokat Dr. jur. J. Øvergaard skriver 26. april 1948 til Eidsivating lagmannsrett i anledning av Skanckes 2. gjenopptagelsesbegjæring bl. a.:

«Jeg har tidligere gjort oppmerksom på at tiltalebeslutningen av 6. mars 1946 på en rekke punkter er mangelfullt avfattet og ikke fyller de krav som stilles i straffeprosesslovens § 286, annet ledd». Advokat Øvergaard spesifiserer så nærmere disse mangler, som er mange, og legger så til:

AKTORS BEVISOPPGAVE LOVSTRIDIG

Til T.

«Foruten disse mangler ved tiltalebeslutninger peker jeg også på at *aktors bevisoppgave*, antagelig av mars eller april 1946, er *lovstridig*, idet der ikke finnes noen antydning ved de enkelte beviser om «Hvad dermed aktes godtgjort», jfr. Strp.l § 292. Da denne bevisoppgave også er tilstilt lagmannsretten — foreligger der her en *forsømmelse* fra rettens side. Bevisoppgaven burde vært sendt tilbake til aktor med pålegg om å holde seg straffeprosesslovens regler etterrettelig».

«Sådan oppgave over «hvad dermed aktes godtgjort», burde vært anført for hvert dokument som aktes dokumentert og for hvert vitne som skulle avhøres».

«Jeg er bekjent med at denne fremgangsmåte har vært iaktatt iallfall av flere statsadvokater, og i en sak av denne innviklede og alvorlige natur er det uomgjengelig nødvendig at lovens forskrifter befølges».

Les videre hva denne i Norges okkupasjonsoppgjør usedvanlig rakryggede lovkyndige skriver:

RETTENS FORSØMMELSE GJENOPPTAGELSES- GRUNN?

← 2 stykker

«Jeg antar at der her er begått en sådan *forsømmelse*, som i og for seg må være *gjenopptagelsesgrunn*. Som det fremgår av *Skankes* tillegg til *kjæremålserklæring* av 12. mai 1947 s. 20 har *han* aldri fått se noen bevisoppgave fra påtalemyndigheten, og de konferanser han har hatt med sin forsvarer 1. og 2. april samt 3. og 5. mai 1946, — 2 dager før *hovedforhandlingen* har vært meget kortvarige».

«Han har således ikke hatt anledning til å vareta sitt for-

(Versakir -)

Rettens forsømmelse
gjenopptagelsesgrunn.

Skancke ble dødsdømt den 21. mai 1946 og satt i 2 år og tre måneder med dommen, og ble til og med kritisert i avisene fordi han kjempet for rett i saken like til den spredte

eksekusjonsskytning 28. aug. 1948. Jeg ser det som et symptom på rettslig forfall at herr Østlids stygge og upålitelige vitneprov, ikke ble undergitt strafferettslig behandling, før man gjorde ham til «landsvik»-dommer og lagdommer i Eidsivating! ~~Hvor han har vært dødsstraff deltaker i pådømmelsen av enkelte delaktige i det overlagte drap på advokat Sketelig~~

En av de styggeste artikler fremkom som leder i Morgenbladet på henrettelsesdagen 28.8 1948. Den het: «Siste akt av rettsoppgjøret». Ansvarshavende redaktører var: Olaf Gjerløw, Herman Smitt Ingebretsen og Rolv Werner Erichsen.

Redaksjonen skriver bl. a.:
«En av de f. hv. «ministre» ble dømt til døden for to år siden, men prøvet så — etter å ha skiftet forsvarer — alle juridiske utveier for å slippe dødsstraffen. Blandt annet søkte han å få så å si hele rettsoppgjøret omstyrt ved å føre frem den påstand hvis riktighet han selv ialfall vanskelig kunne tro på (!!) nemlig at krigen mellom Norge og Tyskland opphørte i juni 1940. Alt det som han selv er dømt for å ha medvirket til, lærernes redselsferd til Kirkenes, forfølgelsen av geistligheten, deporteringen av studentene til Tyskland — er jo begrunnet i den krigstilstand, tyskerne alltid har hevdet som bestående, blant annet når de kjørte nordmenn ihjel med sine biler. Nå reises der fra mange hold et rop om at denne mann må benådes, for han har lidt nok ved å sitte dødsdømt så lenge — hva han altså selv er årsak til.»

1953
Stetelig Sketelig

Professor Halvdan Koht:
«Når det i regjeringens innstilling bl. a. står: «Under disse forhold (dvs. opphøret av militær hjelp fra de allierte makter) og fordi det har vist seg umulig å skaffe Hæren den nødvendige ammunisjon og annet krigsmateriell, vil det være håpløst for Norge å fortsette krigen», så tok dette utelukkende sikte på militære krigshandlinger i Norge.» (!!!)

V. var utenriksminister til 20. 11. 1940. Mens han var utenriksm. ble det ikke sluttet noen allianseavtale eller militæravtale med noen av vestmaktene. Vitnet tror ikke at den militæravtale som han vet kom istand senere, ble kunngjort, og han kan ikke huske å ha sett den . . .»

«Vitnet kan aldri huske å

ha sett kapitulasjonsavtalen av 10. 6. 1940. ...

Stortingsmann Johan Nygaardsvold: «Kapitulasjonsavtalen av 10. 6. 1940 har vitnet aldri sett. ...

Opplest og vedtatt. Samtlige vitner ble dimitert uten edfestelse.»

Det er visstnok ikke riktig når Ljungberg opplyser at ingen ble beordret å følge regjeringen, fordi det manglet skipsrum! Den britiske minister Sir Cecil Dormer ville — etter hva det er opplyst — at regjeringen skulle ta med tropper, men den ville ikke. Et hurtigruteskip

som kunne ha gått til England, gikk derimot til Trondheim fullastet med dimitterte norske soldater og offiserer, lenge før tyskerne kom til Tromsø. Det settes et stort spørsmåltegn ved Ruges opplysning om at troppene var nødvendig for å dekke evakueringen.....

7 mails

ALLE TRE STATSRADE HADDE SETT AVTALEN

Dette fremgår uimotsigelig av et brev fra Utenriksdepartementet til advokat Overgaard av 21. februar 1948. — «Nationen» var visstnok den eneste Oslo-avis som våget å gjøre oppmerksom på dette

kjedelige faktum, som bladet mente trengte en forklaring. Det het bl. a. i UD's skriv: «Legasjonens brev med de nevnte bilag (Bl. A. kapitulasjonsavtalen) ble mottatt av Utenriksdepartementet i London 7. aug. 1940 og journalisert samme dag (j.nr. 1147-40). Legasjonens brev bærer påtegning (ved signatur) om at det er sett av følgende personer: Statsm. Johan Nygaardsvold (J. N.), forsvarsminister Ljungberg (Lj.) og utenriksminister Halvdan Koht (H. K.). Brevet med bilag beror nå i Utenriksdepartementets herværende arkiv».

(Forts.)

— 22

punkt man glemt å behandle i
retten.

Når dødsdommen over Ragnar Skancke så kort tid etter eksekusjonen tas under kritisk behandling i dette pionerarbeid, som til sine øvrige mangler fører et beklagelig fravær av systematikk, så skyldes det ikke bare forfatterens sorg over Skanckes ufortjente og tragiske skjebne. Hans følelser ved å skulle utslettes for *krigsforræderi* for sin innsats på den kulturelle sektor under okkupan- tens herredømme over Norge, må ha vært ubeskrivelig bitre.

Det er etter min oppfatning særlig på fire punkter at rettergangen i Eidsivating, Skanckedommen, avslagene på gjenopptagelsesbegjæringene, Høyesteretts forkastelse av anke og kjæremål og regjeringens misbruk av sin selvstendige bestemmelsesmyndighet legger til offentlig gjennomgåelse og skarp opposisjon. — I første omgang av undertegnede — som dessverre ikke er uhildet i denne sak. Men forsøker å gjøre sitt beste. —

1) Skanckes forsvar i lagmannsretten var dårlig. Han skriver til retten 12. mai 47 bl. a. om «min uforberedthet og min forsvarers (Torstensens) manglende forberedelse». På innstendig råd av sin daværende forsvarer førte han ikke forsvarsvitner — skriver han. Jeg ber husket hans og adv. dr. jur. J. Øvergaards bemerkninger om rettergangen. Den mangelfulle tiltalebeslutning.

2) Dommen antas gal fordi den oppkonstruerer hos den domfældte ett forsett og en bevissthet om Norge som deltaker i en pågående krig. Han hevdet tvertimot i Eidsivating og i gjenopptagelsesbegjæringene sin subjektive, sterke oppfatning at Norge ikke lenger var krigsdeltager i straffelovens mening, da han 25. sept. 1940 mottok oppnevning som kommissarisk statsråd. Denne oppnevning rammes ikke av krigsforræderiparagrafen. Retten satte tilside hans og

Strykes ikke!
J. O.

Strykes ikke!
L. O.

Øvergaards dokumenterte historiske materiale som sannsynligvis er opphør av denne straffebetingende, faktiske krigsdeltagelse, uten den ringeste drøftelse.

Øvergaard: Forsto ikke Skancke at Norge deltok i krig etter 10. juni 1940, er han i et hvert fall straffri for forbrytelse mot § 86, se for-

skriftene om situasjonsvillfarelse i str. § 42.

3) Straffelovens § 86 rammer rettstridig bistand til fienden under krigsoperasjoner, ikke slike handlinger i Kirkedepartementets sektor som Skancke er dømt for.

4) Inhabilitetsspørsmålet.

AD 1. MANGLER VED TILTALEBESLUTNINGEN

Under «Mangler ved tiltalebeslutningen» viser Øvergaard at denne for en rekke punkters vedkommende krenker straffeprosesslovens § 286, annet ledd, som bestemmer: «Den (tiltalen) skal i korthet, men såvidt mulig med nøyaktig angivelse av tid og sted, gjenstand og lignende, fremstille den *handling*, — for hvilken tiltale reises, med fremhevelse av *de i loven beskrevne kjennemerker*, og under henvisning til den eller de straffebestemmelser, som antas å kunne komme til anvendelse».

Så regner Øvergaard opp en rekke punkter i tiltalen — hvor sammenhengen med krigsforræderi- paragrafen helt mangler. Da dette fører oss inn i Skanckedommens invaliditet — at Skancke er dømt etter § 86 for forhold som ikke rammes av paragrafen, kunne heller ikke vedkommende forhold i tiltalen sammenholdes med «de i loven beskrevne kjennemerker». Det ville nemlig da bli åpenbart at det påklagede forhold og § 86 *ikke* hadde noe med hverandre å gjøre! Dette var det store dilemma for forfatteren av tiltalebeslutningen. Men lovens krav vek for den oppiskede opinion. For å komme den ensomme tiltalte tillivs red an-

V Under befal okkupasjonen

klagerne på trossen tvers i
gjennom loven..... Jeg skal
ta noen av adv. Øvergaards
eksempler på denne tilsnikel-
se i dommens sentrum.

Det heter i Eidsivatings
dom, HR. utdr. s. 40:

«4. I februar ble ekspedi-
sjonssjef Feylings nazistisk
betonte katekismusforkla-
ring godkjent av departe-
mentet som lærebok med for-
bigåelse av de lovbestemte in-
stanser samtidig som departe-
mentet trakk tilbake god-
kjenningen av nye opplag av
en rekke meget brukte reli-
giøse lærebøker». Dette er

NB henført under krigsfor-
ræderi!

«9. Ved Kirkedepartemen-
tets rundskriv av 11. septem-
ber 1941 søktes prestene på-
virket av departementet til å
gå inn for kampen mot «bol-
sjevismen» ved å undertegne
«Opprop til det norske folk».

Det var som kjent ingen al-
lianse mellom «bolsjevismen»
og den norske asylregjering
i London, rent bortsett fra at
den sovjet-russiske regjering
visstnok ikke anerkjente
London-regjeringen?

DØMT FOR NOE HAN ME-
NER IKKE BLE BEHAND-
LET I RETTEN

«17. Etter prestenes em-
betsnedleggelse i april 1942
ble flere av dem avhentet av
statspolitiet og avhørt. Om-
trent samtidig (7.-8.) april
ble 5 av «Kristent Samråd»'s
7 medlemmer arrestert og
satt inn på Bredtvedt». —
«Øvergaard: «Forsåvidt an-
går punkt 17 bemerkes at
dette intet inneholder om en
handling fra tiltaltes side. —
Det er altså direkte i strid
med strpl. § 286».

Om denne dom skriver
Skancke 12. mai 1947 til
Høyesteretts kjæremålsut-
valg: «Lagmannsretten har
funnet meg skyldig i dette
punkt «*slik som de er beskre-
vet i tiltalebeslutningen*». I
retten foregikk følgende:

Da man kom til behandling av dette punkt måtte aktor lete i sine dokumenter etter de tilhørende papirer. Han fant dem ikke i farten, og ga uttrykk for ~~det~~ — hvorpå lagmannen bemerket: «Vi får gå videre, så får vi komme tilbake til dette når De har funnet dokumentene». Derpå gikk forhøret videre — uten at man kom tilbake til det nevnte punkt..... I hvertfall husker min forsvarer og jeg tydelig dette, hvorfor jeg vil påberope meg som NYTT BEVIS: 1. Vitneprov fra h.r.adv. C. A. Torstensen, Oslo. 2. Min partsforklaring. Bortsett fra den saksbehandlingsfeil som her foreligger, må det telle enn mer at jeg ikke er skyldig i dette pkt. Forholdet var meg helt ukjent inntil jeg så det i tiltalebeslutningen. På dette punkt er jeg følgelig blitt dømt uten at det har vært ført noe bevis (som påstås ikke å eksistere) og uten at har forklart meg — i det hele uten at forholdet har vært behandlet i retten».

Skancke: «Hvorledes man enn vil bedømme dette forh. i relasjon til gjenopptagelsesbetingelsene i strpl. § 414, — bør det lede til gjenopptagelse». Men det var som det var lagt ett jernlokk over Skanckes og Øvergaards innsigelser. Rettsfornektelsen stengte den ulykkelige ute fra folkets medviten. Råskapen fra en for sitt forhold under okkupasjonen nervøs presse skal det gis noen eksempler på.....

Øvergaard: «Tiltalte er i følge dommen (se HRutdr. s. 68—69) funnet skyldig i dette forhold, til tross for at det ikke inneholder noe om en handling fra tiltaltes side — men utelukkende er en fortelling om en episode under okkupasjonen. Lagmannsrettens dom er overhode i sin behandling av de enk. poster meget mangelfull og i opplagt strid med prinsippene i strpl. §§ 342 og 344. Noen beskrivelse av «gjerningen»

*Til Heller ikke Skancke -
som ble på en fair
måte referert i pressen.*

finnes overhode ikke, og den skal foreligge også etter strpl. § 375. Men etter dommen er vi nødt til å underforstå at Skancke skulle ha hatt noe med avhentningen av endel prester (hvilke?) og arr. av 5 av «Kristent Samråd»'s 7 medlemmer å gjøre. Hvorledes Skanckes befatning hermed antas å være, opplyser dommen intet om. — Om «behandlingen» av dette punkt henviser jeg til S. s. bemerkn. i ovennevnte tillegg av 12-5-1947. Jeg henviser til skriftvekselen mellom adv. Annæus Schjødt og meg (bil. 1 og 2 hermed). Aktor skriver 5-8-1947 til advokat Øvergaard bl. a. «Jeg kan ikke huske den episode De nevner om beh. av tiltalens punkt 17 vedk. kirken, men kan på den annen side selvsagt ikke benekte at en slik episode kan ha funnet sted..... Forøvrig tror jeg ikke det er tvil om den fremstilling som er gitt i vedk. pkt. i tiltalen er korrekt, og jeg tror De vil kunne finne det bekreftet ved uttalelser i sokneprest Christie's bok».

Øvergaard fortsetter i sin store, dyptpløyende skrift

26-4-1948, som Eidsivating lot ligge udøftet og tilside-satt for ettertidens dom:

«I anledn. av adv. Schjødts sluttbem. om sokneprest Christie's bok («Den norske kirke i kamp») bemerkes at intet av denne bok iflg. rettsboken er dokumentert, men det finnes riktignok heller intet i denne bok som kan brukes som bevis for at Skancke hadde hatt noen befatning med de i pkt. 17 omhandlede forhold. Derimot tør det hende at aktor har hentet sin lille fortelling i nevnte pkt. 17 fra Christie's bok s. 171, man kjenner igjen uttrykkene derfra».

Øvergaard hevder at aktor «bare har plukket ut en historisk fortelling el. episode, og puttet denne helt uvedkommende ting inn i en tiltalebeslutning mot en bestemt person uten å forsøke å holde seg til forskriftene i strpl. § 286, 2. ledd».

«Det står i Christie's bok side 171 at man, når prof. Hallesby og Ludvig Hope ikke ble arrestert «kunne spore Kirkedepotets finger i dette. Det ville ikke utfordre leg-folket». Slike løse spekulasjoner kan man imidlertid ikke bygge noe på i en rettssak. Øvergaard anfører at fhv. domprost Johs. Hygen forklarte under bevisopptaket hvem det var som gjennomførte arrestasjonen av de 5 medlemmer. Han hadde «aldri hørt nevne at Skancke skulle hatt noe med det å gjøre». Jfr. også R. W. Krantz's vitneprov.

I denne gjennomgåelse av dødsdommen legger jeg stor vekt på de følgende bemerkn. av adv. Øvergaard:

«Jeg henviser om betydningen av den *rettergangsfor-sømmelse* som her er foregått — til min skrivelse til lagmannsretten av 27-7-47, avsnitt II som i enhver hens. fastholdes. Det er ikke urimelig å trekke slutninger fra sakens behandl. for dette pkt.'s vedk. til dens behandling *overhode*. Tiltaltes interesse er i høy grad forsømt og det er dog også en offentlig interesse, ikke alene at en uskyldig ikke dømmes, men også at en i noen henseende tiltalt ikke dømmes, når hans forsvar er handicappet ved *manglende bevisoppgaver*, og ved *utilstrekkelig* beskrivelse av de handlinger man vil ha ham dømt for. Tiltaltes tarv kan i så henseende ikke sees å være varetatt av retten».

V skjøldig

Ville ikke dommerne

drøfte historiske do-

kumentasjoner og lese

§ 56 innenfor?

~~2. DOMMEN I FEIL~~ ~~FAKELSE OM KRIG~~ ~~SUBJEKTIVITET OG~~ ~~OBJEKTIVITET~~

sig ber 99

Fikk den nigrantregjeringen — tross sin klare kapitulasjonsavtale og pasifistiske fortid — lyst til å markere fortsatt krig, da krigslykken svinget i favør av Tysklands motstander, som regjeringen hadde søkt asyl hos? Dette er menneskelig forståelig. Men regjeringen motarbeidet sitt eget ettermæle da den brukte denne omstendighet som påskudd til å ta livet av Skanche med! For forbrytelse mot krigsforræderibestemmelsen! Justisminister Cappelen var klar over hva man ønsket på. Han stilte nemlig som betingelse for å gå med i Gerhardsens første regjering at han intet skulle ha med benådningsandragender å bestille! Cappelen tenkte på sitt ettermæle og rettshistoriens dom. Statsminister Gerhardsen følte seg dengang så bølgebåret, at han glemte at den måtte briste! HAN «behandlet» benådningsandragene, og glemte at dette ikke er noen mekanisk sandpåstrøning — men en viktig sikkerhetsforanstaltning, en selvstendig regjeringsmyndighet, full av et forferdelig ansvar. Gerhardsen vet at domstoler kan ta feil! Han svekket i sin tid Norges stridsevne og ble straffedømt for forsvarsfiendtlige arbeide. — Skjedde dette med krig for øye?

Det for Skanches forhold til forræderiparagrafen avgjørende og befriende er jo blant annet det som advokat Overgaard^{III} peker på i gjenopptagelsesbegjæring II at Nygaardsvolds «krig» ikke var ~~synlig~~ for Skanche på denne side av Nordsjøen — da han den 25. septemb. 1940 mottok ~~opp~~viselse som kommissarisk statsråd. At krig var slutt mente også den svenske regjering. Statsminister Per Albin Hansson sa i

44

~~konstituent av~~
~~forbrytelse fortsatt~~
~~hos Skanche~~

2. Dommen re-
gjerer det
subjektive og
objektive betin-
gelser for straff-
barhet. —

(Versalini!)

TK

sin tale i Ludvika 7. juli 1940 bl. a.: «Beträffande Norge förekommo under det där kriget pågick inskränkningar i transitotrafikken, och önskingar om leverans eller transitering av vapen och ammunition. Men jag onödig gondera av de i Norge stridande parterna avböjdas».

«Läget har nu blivit ett annat. Viktigast ur vår synpunkt är att *striderne mellan Tyskland och Norge upphört*» (Svensk uterikspolitik under

andra världskriget, s. 327).
Fra side 362 gjengis fra uten-
riksminister Günthers tale i
Halmstad 16. aug. 1941:

«Kriget i Norge hadde like-
väl, som sagt, ikke i första
hand lokal innebörd, det var
en del av uppgörelsen mellan
Tyskland och England. Vår
neutralitet i det norska kriget
var sålunda ett fullföljande
av den grunnlinje i den
svenska politiken, som från
början tillämpats i förhållan-
de till deltagerna i storkriget.
I överensstämmelse härmed
avböjdas, under det kriget på-
gick, bl. a. framställningar
om export av krigsmaterial
til de krigförande i Norge. —
*Först sedan krigshändelserna
i Norge upphört*, ansåg sig
svenska regjeringen kunna
företa en revidering i fråga
om sin tidigare hållning be-
träffande transitering av
krigsmaterial från Tyskland
till Norge, samt genomfart av
tysk militär personal. De mis-
förstånd, som bland normän-
nen uppstått rörande Sveri-
ges hållning under och efter
Kriget, skola, därom är jag
viss, komma att skingras».

En Fe

NYGAARDSVOLD: *I de to
måneder krigen varte!*

Direktør Lorentz Vogt har
samlet et drepande arsenal av
dokumenter og argumenter
mot den kombinerte aktorats-
og domsvirksomhet som ka-
rakteriserer «rettsoppgjøret»
og som bl. avlivet Skancke.
Herr Vogts nitide dokumen-
tasjoner, blendende fremstil-
ling og solide forankring i
beaumonden har avholdt på-

Ik

]

46
talemyndigheten fra å søke å
sykke hans ~~rettshistoriske~~
produksjon, ~~med~~ ~~historiske~~
ger! Vegt ~~skriver~~ ~~Flensberg~~
Blad 3. juni 1948 bl. a.:

«VED KAPITULASJONS-
AVTALEN AV 10. JUNI
TRADTE NORGE UT AV
KRIGEN»

«Dette ble også bekreftet av
statsminister Nygaardsvold i
hans tale fra London den 25.
juni 1940. Følgende utdrag
viser dette.»

«Det stod da ingen annen
utvei åpen enn å nedlegge
våpnene og sende våre tapre
offiserer og soldater hjem. -
Ved siden av beslutningen om
vapenedleggelse og demobili-
sering måtte også regjerin-
gens stilling etterat hele Nor-

ge var okkupert av tyskerne,
taes opp til overveielse».

«Men ~~for~~ jeg går nærmere
inn på det spørsmål, vil jeg
 gjerne si noen ord om det ar-
beid som regjeringen utførte
i de to måneder krigen varte».

Her er Nygaardsvolds og
den norske regjeringens oppfat-
ning den 25. juni 1940 av
hva den fortsatte «krig» går
ut på «*Vi kan nå i et fritt
land arbeide for Norges sak.
Vi kan nå fritt si overfalls-
mennene den usminkede
sannhet om deres opptreden
og løgnprøp på gata både un-
der og etter krigen*».

I Bevisopptaket i Skancke-
saken sa Nygaardsvold bl. a.:

«Det har aldri vært regje-
ringens mening at det skulle
sluttes fred med tyskerne, og
v. mener at dette fremgår av
regjeringens proklamasjon av
7. juni 1940, som ble lest opp
i radioen den 9. samme må-
ned». *At det var sluttet for-
mell fred påsto naturligvis
hverken Overgaard eller Skan-
cke! De gjorde bare gjelden-
de at krigen faktisk og prak-
tisk var slutt i krigsforråde-
riparagrafens mening. Norge
var ikke lenger militær krigs-
deltager, hva § 86 forlangte,*

For forhold etter den tid kan derfor straffelovens § 86 ikke anvendes på folk bosatt i det besatte Norge, se § 86 annet ledd. *Bestemmelsen er kun anvendelig på handlinger som står i direkte forbindelse med krigshandlinger, og over innflytelse på disse.*

Et vesentlig punkt under bevisopptaket var prominente vitners valne omgang med et vesentlig faktum i favør av Skanckes oppfatning: *Hjemsendelsen av de internerte norske tropper i Sverige.* Ingen av forklaringene svarer til de faktiske forhold, som man vil se. *Ljungberg:* «Han husker at det var snakket om disse tropper og at det var stemning for at de foreløpig burde bli i Sverige, men han kan ikke huske at det ble rettet noen bestemt henvendelse i den anledning». *Koht:* «Kan ikke huske at regjeringen har hatt noe med spørsmålet om de norske tropper skulle få vende tilbake til Norge. Han tror dog å huske at det innen regjeringen var stor skuffelse over den ordning som ble truffet i dette tilfelle. Han tror dog ikke det ble sendt

noen protestnote». *Nygaards-vold:* «V. tror at det innen regjeringen var meningen at disse tropper måtte kunne bli i Sverige. Han er også tilbøyelig til å tro at det ble rettet en henvendelse til Sverige — iallfall om at troppene ikke måtte bli tvunget til å forlate dette land». Ingen av statsrådene var heldigere med disse uriktige forklaringer — likeledes under edsansvar — enn med sin bevitnelse om at de ikke hadde sett kapitulasjonsavtalen! Det er nemlig på det rene at general *Fleischers* rapport den gang gir det korrekte bilde. («Etterlatte papirer» side 89): «For den internerte styrke av 1. divisjon i Sverige traff regjeringen den bestemmelse at hele styrken skulle demobiliseres og sendes tilbake til Norge. Det ble fra Hærens Overkommando mundtlig og også skriftlig fremholdt at de som ønsket burde gis anledning til å kom-

me over hit. — H. O. K. frem-
hævdte dernæst, at i allfall de
frivillige av befalet burde tas
over og at det i ethvert til-
felle ikke gikk an å sende
garnisonerende offiserer til-
bake til Norge, hvor de, etter
hva der forelå, ville ha valget
mellem å bli fengslet eller for-
plikte seg til overfor tyskerne
ikke mer å delta i denne kri-
gen. Ingen av disse argumen-
ter ble hørt. Styrken ble de-
mobilisert og det ble, etter
hva der er opplyst, senere
sendt beskjed til Sverige om
at det ikke trengtes befalet av
Hæren over».

Shal Ha som
na !!

VILLE DEN KRIGENDE ASYLREGJERING IKKE HA NOEN HÆR?

I sannhet synes ikke re-
gjeringen i London å kunne
dokumentere noen krig der
bortefra! Først etter «fre-
den» begynte man krigen
mot visse hjemmeverende
landsmenn! Hvis planlagte
«dom» og skrekkelige ende-
lig man hadde delikatert seg
med utlendigheten, og gjen-
nemførte, tildels i ly av frem-
mede bajonetter! Her skal gis
et eksempel på hvordan en
fremrakende, ekte norsk in-
fanterioffiser i England som
arbeidet sammen med general
Fleischer for å organisere en
hærvædeling derborte, så på
regjeringens forhold til dette
arbeid. Etter generalens tra-
giske død skriver avdøde

Arbeidet

oberstløytnant Carl Eckers-
berg Stenersen til fru Flei-
scher den 4. februar 1943 bl.
a.: «Vi vet jo alle vi som sto
ham nær at han måtte kjempe
for å få sine synsmåter frem
— bane seg vei, så å si gjen-
nem adskillig uforstand og
endog adskillig uvilje hos de
rådende myndigheter. Gene-
ralen sa sin mening for å
bringe slutt på halve stand-
punkter og politisk jongleri,
endog på uvilje eller motvilje
til i det hele tatt å ha en
hær». (Etterlatte papirer, si-
de 198).

W Fleischers
dette

Viet brev som kaster
et skarpt lys over
London regjeringens
krigsvilje:

Spalteplassen tillater ikke flere eksempler på at dommen tok feil a) når den til fellelse for Skancke vil fastslå fortsatt krig for det okkuperte Norge etter 10. juni og b) når den mot Skanckes begrunnede benektelse, som den ikke drøfter, oppkonstruerer hos ham en kriminell bevissthet om at Norge er krigsdeltager! Denne siste feil antas å være en av dommens værste. Kan en domstol foreta en slik «bevisbedømmelse» i god tro?

EIDSIVATINGS LESING AV LOVEN OG BEHAND- LING AV HISTORISKE FAKTA I SKANCKESAKEN

Den magiske undersøkelse som dommerne i 1946 foretar i Skanckes indre er følgende: Ved hjelp av mental ønskekvist graver de opp en bevissthet hos ham at det okkuperte Norge driver militær krig mot Tyskland den 25. september 1940, på det tidspunkt da han mottar et angivelig krigsforræderisk ~~hverv~~ som komm. statsråd i Kirkedepartementet. Han hadde vært professor siden 1923 og medlem av NS siden 1933. — Den forbryterske bevissthet om fortsatt krig finner disse magikere 6 år etter. På tross at Skancke intont hevdet at han delte advokat Holthes i 1940 offentliggjorte syn at krigen var slutt. ~~Bør ikke vedkommende dommere ta patent på denne sin mentale ønskekvist? Slik at vi kan få en omkring «rettssengjort».~~ Hvis dommen tok feil på disse punkter, hva antas godtgjort, kan så dommerne i Eidsivating undskyldes seg med følgende: En dom er en samling av inntrykk og registrering av støt som fremkommer ved at aktoratet på den ene side krysser klinge med tiltalte og forsvareren på den annen side. Hvis partene av en eller annen grunn ikke yter sitt beste — da blir jo inntryk-

— jo

Settes truffa

↓
kene og dermed dommen deretter. Før den første behandling i lagmannsretten gjelder denne undskyldning bare delvis etter min oppfatning. For de øvrige instansers avgjørelser gjelder undskyldningen ikke. Domstolen har en selvstendig plikt til å få saken belyst. Jeg mener at tiltalte og dr. jur. J. Øvergaard har påvist at bortsett fra aktoratets rettergangsfeil, så oppfylte det ikke sin plikt etter loven. Denne består i å bevise samtlige subjektive og objektive, positive og negative betingelser for Skanckes straffeskyld. Skancke begrunner hvorfor han finner forsvaret i lagmannsretten mangelfullt. Han må utvilsomt gis medhold i dette. Hans senere forsvarer, adv. Øvergaard, støtter ham også her. Med en begrunnelse som ikke imøtegås reellt. Såvidt jeg kan se.

— m
Skanckedommen bryter — uten drøftelse — med nedestående rettsoppfatning som Skanckes bysbarn, advokat Harald Holthe, gjorde gjel-

dende i brev av 31. mai 1940 til A/S Trondheims Entreprenørenes Felleskontor, — gjengitt på side 29 i «Erstatningsdirektoratet: Undersøkelser vedr. n. mynds. still. t. tyske arbeidsoppdr. den første tid e. 8. april 1940». — Holthe skr. bl.a.: «De besatte områder av vårt land kan imidlertid ikke sies å være i krig med Tyskland. De besatte områder beherskes av internasjonal rett og der skal ikke krigerske kamphandlinger foregå eller kunne foregå mellom nordmann og tyskere. Kamphandl. fra nordmenns side betraktes her som rebeller av krigslovene. Det er således ikke riktig for et besatt område å si at det kan være i krig med Tyskland» (Uthevelsene er Holthes). Denne oppfatning delte Skancke. Hvem hadde ikke den dengang? Det er åpenbart at den lå bak alt administrasjonsrådets og fylkesmennenes virke.

setter

3. HVA MENER § 86 MED BISTAND TIL FIENDEN?

Er det krigsforræderi av Skancke at Kirkedepartementet utgir en ny katekismus? Eller endrer reglementet for opptagelse av medisinske studenter?

Som et eksempel på Eidsivatings lesning av § 86 og dens anvendelse på kommisariske tiltak av ovenstående type siteres fra HR-utdr. bd. I, side 89—90:

«Om det hadde lyktes å få kirke, skole og andre undervisningsanstalter til å bøye kne og gi plass for den nazistiske propaganda, ville det voldt landet ubotelig skade, og i sin totalitære krigføring ville fienden hatt mere nytte av dette enn av mange tusen frontkjempere».

Her må innskytes: Hva med bistanden til okkupanten fra den svære norske kjerneindustri som ifølge Helge Krog's bok «6 kolonne» leverte viktige tilskudd til de tyske krigsanstrengelser fra ok-

kupasjonens første til dens aldeles siste dag — upåtalet?

Dommen: «Bestemmelsen om enkelte avgjørende aksjoner som arrestasjonen av lærerne og forsendelsen av dem til Kirkenes våren 1942, arrestasjonen av universitetslærere og studenter i 1943 og stengningen av Universitetet 30. november 1943 er visstnok truffet av andre, men tiltalte har vært en villig hjelper, som straks var rede når det ble stillet krav til ham».

Straffelovens § 86 har følgende ordlyd: «Med hefte i minst 3 år eller med fengsel fra 3 år inntil på livstid straffes den, som rettsstridig bærer vaaben mot Norge, eller som under en krig, hvor Norge deltar, eller med sådan krig for øye yder fienden bistand i råd eller dåd eller svekker Norges eller noen med Norge forbunden statsstridsevne.

Straff kommer ikke til anvendelse på nogen i utlandet bosittende norsk statsborger

Settes

for handling,, hvortil han etter bostedets lover er pliktig».

Det finnes jurister som mener at dette siste ledd kommer til anvendelse på bistand til okkupanten i Norge.

Ingen som har kjærlighet til Norge og har de nasjonale verneinstinkter i orden, som en dekadent utvikling ledet av dagens makthavere for den annen verdenskrig gjorde alt for å ødelegge — kan være i den minste tvil om hva bestemmelsen sikter på! Det er å forråde egne kjempende tropper og hjelpe fiendens, MENS vårt folk kjemper regulært og militært for å verge sin selvstyrte eksistens bak Norges grenser!

Eidsivatings lesning av loven i Skanckesaken er og blir — etter mitt skjønn — åpen rettsfornektelse av sinte eller skremte mennesker som aldri har kjempet regulært og åpent for sitt land og vet hva krig og krigsforræderi er.

(Forts.)

2

Skandale for læreraksjo-
nen og -transporten, som
skyltes heroven og norsk
argumentellitet - mot
gode nordmenns råd.

LÆRERAKSJONENS SANNE BAKGRUNN

Denne for okkupasjons-
maktens og for lærernes eget
omdømme kjennlige historie,
som er patriotisk rose malt til
ugjenkjennelighet, er Skan-
cke straffedømt for etter
krigsforræderibest.

Til og med blant opplyste
nordmenn råver læreraksjo-
nen i favør av Eidsivatings
konklusjon. Særlig fordi de
ikke har lest denne del av
dommen. Som den servile
presse vokter seg vel for å of-
fentliggjøre. Hvordan lærersa-
ken anskues skal jeg gi et ek-
sempel på. Av vårt lands
mest ansette kommuneadmi-
nistratører, en tidligere vel-
kjent stortingsmann skriver til
meg 2. mai 1953:

«Hva Skancke angår, så er
jo hans sak behandlet ved
domstolene og dommen ekse-
kvert. Der kan man naturlig-
vis være uenig om straffeut-
målingen, men hans misgjer-
ninger er jo på det rene. Selv
partifeller vil vel ikke forsva-
re hans opptreden f.eks. i
lærersaken.»

Når det står slik til med det
grønne tre, — hvordan er det
da med det tørre?

Eidsivatings dom bl. a.:
«Den 20. s.m. (mars 1942)
ble ca. 1000 lærere arrestert
av det norske statspoliti....
og deretter overtatt av tys-
kerne, som sendte flere hun-
dre av dem nordover med
«Skjærstad». Tiltalte ytet ikke
pliktmessig innsats for å hin-
dre disse alvorlige overgrep
eller for å begrense deres virk-
ningene.»

Senere utdyper dommen
dette punkt med et lite selvmots-
snede — og gir for den
høynosonne veser vesentlig
befriende utsagn:

L. Emmelsen.

17. En
11. dl
1. Tidligere

1953

Dette heter i fyllakbulet-
ningen bl.a.:

Dommen utdyper
dette punkt i tilfelle.

Skjal sta!

«Den 10. mars 1942 ble 300 lærere innkalt til arbeidstjeneste. Hensikten med dette var åpenbart å se om de uteble og derved få en grunn til å arrestere dem. (K) De motte imidlertid og ble dimittert uten å bli satt i arbeid. Den 20. mars 1942 ble imidlertid om lag 1000 lærere over hele landet arrestert og flere hundre av disse ble sendt til Trondheim for der fra å sendes med dampskipet «Skjærstad» til Kirkenes. Arrestasjonen av lærerne var foretatt etter foranledning av det norske politi, men de arresterte lærere ble satt i Tysk fangenskap og forsendelsen nord-

over ble iverksatt av tyskerne.

Skriver (Eidsivating) en vesentlig ting om Skancke som er fortiet for det norske folk. Det kunne ikke helt dølges at læreraksjonen (ved siden av å skyldes saueforvirring hos noen ganske få selvopptatte «tillitsmenn») var en ren Terbovenaksjon:

«Det er ikke bevist at tiltalte har hatt noen direkte befatning hverken med innkallingen til arbeidstjeneste eller med arrestasjonen av lærerne og forsendelsen til Kirkenes, og det er på det rene at han forsøkte å få stanset forsendelsen med «Skjærstad», da han av den nazistiske (1) læge Rian fikk opplysninger om de uforsvarlige underbringelsesforhold på båten. Han protesterte således mot at skipet skulle gå. Tiltalte fikk imidlertid oppgitt fra tysk hold at Quisling og Terboven var enige om at «Skjærstad» skulle avgå nordover, og da gjorde ikke han noe mer.»

«Tiltalte sier selv at han var uenig i arrestasjonen av lærerne og i at de ble sendt nordover, men at han stod maktesløs da (de ovenfor anførte) var enige om at det skulle iverksettes.»

V av Quisling (?)

(Fra Eidsivating
dom over Skancke,
HR.-utdrag, bd I,
s. 73.)

ES!

Så glemmer Eidsivating okkupasjonstidens imperative krav, som Administrasjonsrådet upåta¹⁸⁴lt måtte bøye seg for, da det f. eks. upåta⁹¹lt under straffetrussel forbod feiringen av Kongens fødselsdag — ved å dekretere når det gjelder den ulykkelige Skancke:

«Som ansvarlig sjef for undervisningsstellet i landet var det tiltalt¹⁸⁴es plikt å hindre at et slikt alvorlig overgrep på landets lærerstand, som desuten førte til en alvorlig lamelse av undervisningsvesenet, ble iverksatt. Om han ikke kunne vinne fram med sine forestillinger⁹¹, hadde det vært hans ubetingede plikt å nedlegge sin stilling.»

Akkja, hvem nedla ikke sin stilling under okkupasjonen, Eidsivating? Hvilke av de herrer dødsdommere, for eksempel?

Da Kirkedepartementet hadde erfart at lærerne hadde erkjent at de hadde ligget under for sa¹⁸⁴uementalt⁹¹et, ved å underskrive unødvendig ydmykende erklæringer — får dette nedenstående uttrykk i Eidsivating. Men domstolen burde selvsagt ha frifunnet Skancke for enhver overtredelse av forræderiparagrafen i forbindelse med den av lærernes «tillitsmenn» fremkalte læreraksjon, som så mange små strebere er blitt forfremmet på. — Og som vel Skancke ble skutt for?

«Lærerstriden ble søkt brakt til avslutning ved et rundskriv fra departementet av 25. april 1942, der departementet tilbakekaller tidligere rundskriv av 7. 17. og 19. mars, og gjør gjeldende at (lærer) Sambandet ikke er noen politisk organisasjon og uttaler at ingen lærer er forpliktet til å gjøre tjeneste i ungdomstjenesten.»

Norges lærere kunne ha unngått hele læreraksjonen ved å høre på den gode nordmann rektor Hans Lodrup, eller simpelthen spørre Skancke før man lot uklare hjerter rote lærerne opp i den såkalte læreraksjon. Terboven benyttet sauementaliteten, som visstnok ennå noen forveksler med nasjonal holdning — til å få lærerne til å utføre «bistand til fienden» på Kirkenes. — Ti Terboven trengte noen håndrekningsmannskaper der, og lot lærerne transportere dit, selv etter at de hadde erklært seg villig i å gi avkall på hele «holdningen» for å slippe. Men sannheten om dette er tabu i Norge i dag. Den nasjonale legende om «Kirkeneslærerne» var nødvendig for å få livet av den i dette spørsmål hundre prosents uskyldige Skancke, og for å bringe til makten en diktatorisk ~~regjering~~ i Norge.

Som vi så sa dommen be-

breidende at Skancke ikke gjorde noe mer da okkupasjonsmakten — tross hans protest — bestemte at «Skjærstad» skulle ~~gjøres~~ ^{gjøres} ~~gjøre~~ ^{gjøre}.

Selv skriver Skancke om dette i sitt ~~anlegg~~ ^{anlegg} til kjæremålserklæring til Høyesteretts kjæremålsutvalg 12. mai 1947:

«Neivel — hva kunne jeg gjøre? ? ?

Men jeg fortsatte senere å gjøre hva jeg kunne, både på tysk og på norsk hold, for å få lærerne tilbake fra Kirkenes. Jeg henvendte meg bl.a. flere ganger til Terboven om dette — det kan bevitnes av ministerialdirigent G. W. Müller, som jeg også talte inn-trengende med. Videre med sekretær Pudelcko hos Huhn-häuser. Videre med minister Fuglesang, som også kan bevitne at jeg talte med Quisling om denne sak.»

*Et krets i Norges skole
en diktatorisk krets,
som for tiden er i
vanskeligheter. —*

7 tillegg

«Dette mitt arbeid ble også kronet med hell.» «Jeg fikk Terboven til å love at han skulle sørge for at lærerne kunne komme tilbake fra Kirkenes. Han reiste derpå selv til Kirkenes — og kort etter, omkring 9. september 1942, begynte de første lærerne å komme tilbake.

«Jeg fikk da utvirket at samtlige lærere som hadde vært i Kirkenes skulle innsettes igjen i sine stillinger. Likeså at de skulle få utbetalt sin lønn fra 9. september — den dag de første kom hjem — uten hensyn til når de kom tilbake og begynte arbeidet igjen.» — Det anførte er fra rundskriv som jeg sendte skoledirektørene og rektorene. Nye bevis: G. W. Müller, Pudelcko, Fuglesang, O. B. Pedersen, Rektor Johan Varen, Kr.sand S. — Selv om ovenstående ikke i dommen avkrefter mer enn «da gjorde han ikke mer» — så mener jeg at opplysningene desuten må antas å ha betydelig verdi, når de kommer med i det helhetsbilde en skal gjøre seg, skriver Skancke til de urokkelige dommere, som åpenbart ikke har dannet seg noe helhetsbilde over «bistanden

til Fienden» under den tyske okkupasjon av Norge, selv ikke Solems egen. Den opplysende juridiske forfattervirksomhet for SD...

Om domfellelsen for læreraksjonen skriver Dr. jur. Øvergaard bl. a. at

«Retten mener at det var hans «ubetingede plikt å nedlegge sin stilling», et krav som stilles til Skancke, skjønt man bare vil betegne ham som «minister» i gåseøyne. Som ansvarlig tror jeg Skancke gjorde bedre i å velge den vei han gjorde, nemlig iherdig og gjentagende å be om at lærerne måtte bli frigitt, noe som førte frem. Han vant «frem med sine forestillinger.» Hadde man fått en annen mann i Skanckes sted, hadde kanskje

saken tatt en helt annen vending. Også *Administrasjonsrådets* folk hadde erfaring for at direkte obstruksjon ville ha den motsatte virkning på tyskerne enn den ~~t~~isiktede. Og de bøyet unna, til og med så langt at de kjøpte lastebiler som stråmenn for tyskerne (bil. A-20 til 23) eller ga ordre om å forandre kirkebønnen i radiogudstjenestene (27. juni 1940 jfr. Berggrav: «Da kampen kom», s. 81).

Videre skriver forsvareren i sin berømte gjennomgåelse av den fæle Skanckedommen til Eidsivating av 26. april 1948:

«Dette «lærersamband» var et tysk påfunn, drevet frem etter ordre fra Terboven til Dr. Huhnhäuser, jfr. referat av H.s forkl. i Wilhelmsensaken, bil. A-15.»

Her sier Øvergaard noe til dommerne som De kanskje ikke vil høre:

«Med et fortsatt *Administrasjonsråd* eller et *Riksråd* som påtenktes, ville man sikkert også fått et lærersamband der var i tråd med tyskernes «*Gleichschaltungs*»-prinsipp. Adm.rådet gjennomførte flere inngripende forandringer i vår lovgivning, således ved frd. om renter som endog gjorde inngrep i grunnlovsbeskyttede rettigheter. Det handlet under samme tvang ell. press som et styre i et okkupert land alltid vil gjøre og som ofte ikke er til å komme forbi.»

«Man får gjøre det best mulige ut av situasjonen. Det er lett nok etterpå å si at man burde «slått spillet overende» sier Øvergaard med tydelig adresse.

fordi Borg, selv var skyldig.

Nåværende leilighets Henry Sethids ubyggette,

~~utvalgte~~ viderprovs. *

upålitelig

~~Denne foreløbige siste an-
sket om Skanckedommen i
Folk og Land, avslutter min
ufullstendige behandling av
et konjunkturdiktet justis-
mord, etter svært mange
gode nordmenns oppfatning.~~

7 Dette spørsmål melder seg:
Kan den lille, fortiden tone-
angivende klikken som isce-
nesatte statsslaktningen av
professor Ragnar Skancke på
Akershus 28. august 1948 —
og som i år kan feire et de-
mokratisk 5-årsjubileum i
Erik Solens, Sven Arntzens,
O. C. Gundersens og Haakon
den syvendes Norge — kan
denne krets — under histori-
ens synsvinkel vinne frem
med den betraktning at *fordi*
Skancke siden 1933 var medl.
av Nasjonal Samling og *fordi*
det settes likhetstegn mellom
Nasjonal Samling og Det
tredje rike, som f. eks. har
sett gjennom fingre med de
grufulle jødemassakrer i
Warszawa, og *fordi* han sam-
men med de frifundne mot-
tok komm. still. 1940 — er
dødsdommen over Skancke i
orden? Er dommen motivert
med den blinde, men «rett-
ferdige» hevn?

— 600 norske biskopper og
prester, universitetsfolk og
andre besvarte etter min opp-
fatning dette spørsmål med
NEI, da de til regjeringen

} ee

EE

skal stå!

Ca. 750

Gerhardsen forgjeves inn-
sendte søknad om nåde for
Skancke. — Jeg har skrevet
til Statsrådsekretariatet for å
bli meddelt, hvilke statsråder
var tilstede hos Kongen 27.
august 1948, da de for nor-
male mennesker overvelden-
de nådesøknader med bilag
ble behandlet og den Kgl.
skytteordre gitt. ~~Det finnes~~
~~dem som håper at Kretsen til~~
~~lignende bruk vil utdanne~~
~~flinkere skyttere. — Lovbrudd~~
~~var det vel å henrette i en~~
~~slik sak etter at krigen var~~
~~slutt. — Norge var ikke på~~
~~krigsfot og det var ikke krigs-~~
~~tid. —~~

Det viser seg at jeg har sve-
vet i den villfarelse at vote-
ringen i statsråd hos Kongen
er underkastet offentlig kon-
troll, at en slik sak ikke er
«åpen» også i sitt siste sta-
dium. ~~Diktatorene har fått~~
~~lærevillige elever, ialfall når~~
~~det gjelder å mørklegge tvil-~~
~~somme statsakter, forøvrig i~~
~~motsetning til den svært syn-~~
~~lige statsakten på Akershus,~~

T lovillig

Skrymme og -
rettholles fra: Det
finnes —
flinkere skyttere,
Resten skal stå!

Skal stå!

60 a

~~som Skancke deltok i. — Ti~~
 Det Kongelige Statsrådsekretariat skriver 31.3. 1953, signert Leif Ostern: Under henvisning til Deres skrivelse av 17. ds. meddeles at det efter den instruks for meddelelser utad som gjelder for Statsrådsekretariatet ikke er anledning for det til å gi opplysning av den art De ber om vedr. en saks statsrådsbehandling.»

Etter dette veloverveiede og inspirerte svar kan antas at samtlige daværende medlemmer av Regjeringen Gerhardsen er medansvarlig for justismordet på Ragnar Skancke, undtagen de lysende undtagelser — statsrådene *Meisdalshagen* og *Moen* som tilrådet Majestæten å vise nåde.... Ansvar for dette justismord blir og er for vedkommende utvilsomt aktuelt. Ti historien er meget sparsommelig med betinget dom

... I våre dager forløper utviklingen som regel meget raskt. Nervositeten i kretsen er allerede betydelig. Se beredskapslovgivningen, ikke minst omskrivningen av straffelovens § 86, som altså ikke rammet Skancke i sin daværende form! Heinrich Nimmer kunne ikke gjort det bedre.... Han var vel bedre enn

skål stå!

skål stå!

sitt rykte? Hans kopister i Norge søker inn i Høyesterett for å kunne beherske utviklingen i de nå kommende farlige år. Er Aulie og Dorenfeldt på trappene? Men motstøtet har allerede Jon Skeie og Scharffenberg satt igang! Med flere. Blandt disse er — et medlem av det juridiske fakultet — Kristen Andersen.

DA EIDSIVATING FRI-
FANT SKANCKE FOR
TILTALEPOST 10, FORDI
BISKOP BERGGRAV VAR
DEN SKYLDIGE I 2. PKT.

Tiltalebeslutningen post 10:
«Den 16. september 1941 anmodet Kirkedepartementet telegrafisk prestene om under førstkommende søndags gudstjeneste å minnes de norske sivile som omkom under angrepet på «Richard With» og «Barøy». 3 dager i forveien var det sendt ordre om ikke å minnes ofrene fra unntakstilstanden i Oslo.»

Eidsivatings dom:

(Rettsboken s. 30, 6. avsnitt): «Det er ikke riktig at tiltalte som det står i tiltalebesl. under nr. 10 «3 dager i forveien hadde sendt ordre om ikke å minnes ofrene for unntakstilstanden i Oslo.»

«Retten kan under disse omst. ikke finne at tilt. har gjort seg skyldig i noe straffbart forhold under denne post.»

Vi gir ordet til en interessert og i dette punkt velorientert og åndsnærværende tilhører i Eidsivating, som beretter om den dramatiske grunn til frifinnelsen under post 10. Den kaster skarpt lys over ulikheten for loven i denne skinn-prosessen:

På rettsmøtets annen dag eksaminerte lagmann Solem professor Skancke om de forskjellige poster i tiltalebeslutningen. Under avhøret vedr. post 10, spurte han om Skancke hadde sendt forbud til prestene den 13. oktober 1941 mot å minnes ofrene for unntakstilstanden i Oslo (henrettelsen av Hansteen og Wickstrøm).

61
Shal Ha!

17 september

Skancke svarte: «*Hadde jeg gjort dette, måtte jeg nok ha erkjendt mig skyldig*». — Lagmannen: «Er det ikke blitt gjort?» — Skancke: «Jo». — Lagmannen: «Hvem har gjort det?» — Skancke: «*Berggrav.*»

Lagmannen tok så fått på tiltalepunkt 11. To dager etter møtte den norske kirkes primas, biskop Berggrav i

retten som vitne. Han erkjente på lagmannens spørsmål at han hadde tilholdt prestene ikke å minnes ofrene for unntakstilstanden i Oslo høsten 1941. Hans begrunnelse for dette kunne ikke høres fra tilhørerplassene. Replikkene herom artet seg nærmest som en privat samtale mellom lagmannen og Berggrav, og lagmannen så ikke videre overbevist ut.

Det ble altså slått fast ved Berggravs eget prov at det var denne som hadde sendt ut ordren om ikke å minnes de fremstående arbeiderførere, Viggo Hansteens og Wickstrøms henrettelse! Derimot hadde Skancke erkjent å ha sendt ut den i tiltalepost 10's første pkt. omhandlede ordre om at de tallrike norske sivile, uskyldige ofre ved kyst-ruteskipene Richard Withs og Baroy's undergang skulle minnes i kirkene. Så hadde ikke biskop Berggrav vært mannen for det i nasjonal henseende alvorlige pkt. 2, så hadde nok Skancke for disse handlinger blitt dømt etter den av domstolen fantastisk misbrukte krigsfor-rederibestemmelse.

Nå måtte Skancke bli å frifinne. Ellers hadde man jo måttet anlegge landssviksak mot Berggrav. Som i den anledning hadde helgardert seg på forskjellig vis! Mest berømt er hans store skogtur som så ut som en faktisk og praktisk «flankeoppklaring» for general Engelbrecht gjennom Nordmarka til Klek-

ken, som han på et tidspunkt fra Oslo nordover var stoppet opp av «skogangst» kunne meddele var fri for norske tropper, se Berggravs egen beretning. En generalstabs-offiser har sagt meg at denne opplysning at skogen var militært tom, var av den største betydning for Engelbrecht, som øyeblikkelig satte framrykning i gang nordover. —

Etter dette må man gi retten medhold i at det sannelig forelå «omstendigheter» ved post 10.. Men da handelsråd Sigurd Johannessen ble fradømt sitt embete — ble det av Edsivating gitt, som hovedbegrunnelse at herr Johannessen burde iallfall ha trukket seg tilbake, da Hansteen og Wickstrøm ble henrettet. — Han fortsatte imidlertid med å sikre Norges matforsyning til utløpet av jan. 1942, trass i blokade og for-

søk på ødeleggelse av kysttrafikken. De sivile norske ofre for disse heltegjeringene var det en forbrytelse å minnes, etter aktomstets mening, som man ser det.

Biskop Berggrav nedla sitt embete 24. februar 1942.

Som bekjent ble Eidsivatings dom mot Johannessen omgjort av Høyesterett, og han ble sittende i sitt embete til han falt for aldersgrensen. Hermed ble også Berggravs forhold endel forvasket... Vedkommende tilhører undersøkte senere hvorfor anklagen for forbudet mot å minnes henrettelsen av Hansteen og Wickstrøm — var blitt rettet mot Skancke, — istedetfor mot Berggrav. Det viste seg at endel prester hadde vært perfide nok til å kunngjøre fra prekestolen at det var kommet forbud mot å omtale henrettelsen av H. og W.. Men de opplyste ikke hvem som hadde sendt forbudet. Dermed trodde menighetene at det stammet fra Skancke. De tenkte ikke at Berggrav så sent som 13. oktober 1941 gikk tyskernes ærender. —

7 september

~~AKTORATETS HOVED-
VITNE, DAV. BYRÅSJEF
OG NÅVÆRENDE LAG-
DOMMER HENRY ØST-
LIDS FORFERDELIGE
OG URIKTIGE VITNE-
PROV MOT SKANCKE.~~

Under gjennomgåelsene av tiltalepostene ang. kirkeadm. benektet Skancke gjentagne gange disses riktighet. — Aktor svarte da ifølge min tidligere refererte hjemmelsmann stadig med et seierssikkert smil: «Dette punkt skal vi få oppklart når byråsjef Østlid kommer som vitne.» Og da Østlid kom ble han i sannhet dagens mann! Herr Østlid tilfredsstillet straffe-entusiastenes (ordet er Andenæs's) forventninger når det gjalt å skape den rette pogromstemning mot den ensomme tiltalte. Med alt forbehold gjengir jeg Aftenpostens referat 13. mai 1946 av nåværende lagdommer Henry Østlids vitneprov. ~~Bare over skriften tyder på at nå kommer det knallere:~~

~~«UHYGGELIGE FORHOLD I
KIRKEDEPARTEMENTET
UNDER SKANCKEREGIMET
KOMMER FRAM VED
VITNEAVHØRSELEN.»~~

«I rettsmøtet lørdag ga byråsjef Østlid et uhyggelig bilde av forholdene i Kirkedepartementet den gang Skancke ledet det. Angiverne kom

og gikk, og som takk for sine angiverier fikk de penger fra bankboken for salmebokavgift, (og fra koralfondet.) Garatun, som var ansatt i departementet og som ble arrestert og omkom i Tyskland, — ble angitt av en av Skanckes angivere, sjefskemiker Erlandsen ved Lilleborg Fabrikker.»

Skal stå! 64

ikke kirs

Skal stå!

«Skancke benektet at han hadde omgitt seg med angivere. Han hadde bare en gang snakket med Erlandsen, og da gjaldt det kirkelige spørsmål. Han hadde heller ikke kjent til de to bankbøker som skulle være brukt til å lønne angivere med.»

Herr Østlids vitneprov under eds ansvar var farlig og uriktig, og det gjorde nok sin nytte! Rent bortsett fra hvilken lidelse det i de dagers menneskejakt også voldt den uskyldige Erlandsen og hans familie. Østlids utsagn ble først tatt avdage i en liten notis i Aftenposten for 26. november 1946 fra sjefskemiker, ingeniør Lars Erlandsens forsvarer, H. r. adv. Hakon Schjoldager:

«Under vitneavhøringen i saken mot «minister» Skancke i mai måned i år, kom det fram en uttalelse om at sjefkemikeren ved A/S Lilleborg Fabrikker, ingeniør Lars Erlandsen, som var medlem av NS, var angiver i Kirkedepartementet. Dette skulle ha ledet til at sekretær Garatun ble arrestert og sendt til Tyskland og omkom underveis med «Westphalen». På grunn av disse uttalelser har politiet foretatt etterforskning. Resultatet herav er at det ikke kan sees å foreligge noe angiveri fra sjefkem. Erlandsens side. Politiet har derfor henlagt saken forsåvidt.»

Ikke bedre gikk det med herr «kronvitne» Østlids vitneprov om Skanckes «underslag» av kirkelige midler til å lønne angivere med. Jeg siterer Aftenposten for 17. mai 1946:

«Like før saken ble opptatt til doms leste lagmann Solem opp en skrivelse som var kommet fra Riksrevisjonen. Brevet gjaldt ett av vitneutsagnene i saken som hevdet at Skancke hadde brukt to bankbøker. Salmebokavgiften og Koralbokavgiften til å lønne angivere. Riksrevisjonen som har revidert bøkene, finner ikke at dette er tilfelle.»

65

Tdl

Direktor Lorentz Vogt skriver derimot i Adresseavisen 2. juli 1951 i anledning av prof. Andenæs's villedning og veiledning av utlandet — at det i fremtiden antagelig vil bli vanskelig å forstå at Skancke ble henrettet....

2. nr. utval:

Skancke skulle dø.

~~SKANCKE SKULLE DØ~~

Uansett hva Skancke og advokat Øvergaard bragte frem av nye opplysninger i de etter min oppfatning helt knusende gjennomgørelser av dødsdommen — forble dommerne urokkelige! Men for i noen tid å kunne berolige sin samvittighet så viste de drøftelsen av de nye ting fra seg og skjøv det hele over på regjeringen.

Den 19. august 1948 ble Høyesteretts Kjeremålsutvalg bestående av dommerne Kru-se-Jensen, Schei og Stenersen avsagt en skjebnesvanger kjennelse som forkastet hans kjæremål over Eidsivatings beslutning av 5. juni om å forkaste hans nye enestående sterke begjæring om gjenopp-takelse.

Det juridiske fakultet bør utgi Skanckesakens dokumenter for å gi studentene for livet et avskrekkende eksempel på hvordan det aldri mer

91

settes herfra

bør dommes i Norge! Dommer Schei burde ikke deltatt, da han tidligere hadde tatt stilling til dommen, da Høyesterett 27. mars 1947 forkastet Skanckes uten juridisk hjelp avfattede anke over straffutmålingen.

«Kjæremålsutvalget er enig med lagmannsretten og tiltrer i alt vesentlig dens begrunnelse. I likhet med lagmannsretten antar Utvalget at de opplysninger som er gitt under bevisopptakelsen vel kan stille visse sider ved domfeltes virksomhet i et gunstigere lys, men det synes hverken alene eller i forbindelse med tidligere fremførte bevis egnet til å «bevirke frifinnelse eller anvendelse av en mildere straffebestemmelse og en mindre straff,» jfr. straffeprosessl. § 414, 2. Forholdet må, som lagmannsretten anfører, i tilfelle tas i betraktning ved av-

gjørelsen av spørsmålet om benådning skal gis.»

«Det tilføyes at Utvalget finner det klart at heller ikke vilkårene for gjenopptagelse etter str.pl.s § 414, 1 er til stede. *Slutning:* Kjæremålet forkastes.»

HENRIK BERGH OM SOLEMS INHABILITET

Det ble under saken ikke reist innsigelse mot h.r.dommer, ekstraordinær lagmann Erik Solems habilitet. Det hadde jo tidligere vist seg nyteløst. Men etter min oppfatning er Høyesteretts avgjørelser i Skanckesaken invalide bare av den grunn at dommerne selv sagt ikke kan sies å være uhildet overfor en dom som er laget av en kjær og respektert, gammel kollega i Høyesterett, som var satt til ekstraordinær lagmann for å lage ensartede skoleskapende dommer! Solem var selv sagt

~~Forts. side 6~~

også ugild av den grunn at han dømte etter en anordning som han selv hadde vært med på å lage! I saken mot Bruns, Clemens og Schubert, begjærte Bruns at lagmannen skulle vike sete da han hevdet at lagmannen hadde hatt forbindelse med Bruns's overordnede i Bd. Lagmannen erkjendte etter Aftenpostens referat — såvidt erindres — at han for tyskerne hadde skrevet en avhandling om «norsk retts sammensetning» og mente at det ikke var noe grunn for at han skulle vike sete. De tre tyskere ble dødsdømt. To ble henrettet. Clemens tok sitt liv.

I en korrigerings som en av Norges store og uavhengige skrankeadvokater — Henrik Bergh — foretar av noen uvederheftige skriverier i Samtiden av Benjamin Vogt, om Quislingsaken, som dessverre også ble trykt i en publikasjon for svenske jurister, skriver Bergh i Samtiden, hefte 5, 1947 bl. a.:

«2. Det uttales av herr Vogt: «Faktisk var der også reist innsigelse mot lagmannens (lagmann Solems) habilitet på grunn av hans stilling under krigen, som gikk sterkt mot Quislings syn.»

«Dette er også feilaktig. Den av forsvareren fremsatte inhabilitetsinnsigelse hadde intet å gjøre med herr Solems stilling under krigen. Den bygde utelukkende på tre avisartikler som lagmannen hadde skrevet i «Verdens Gang» etter krigens avslutning, nemlig 27., 28 og 30. juni 1945. Det ble fra forsvarers side freinholdt at «enkelte avsnitt av eller uttrykk i de to første av artiklene synes — å inneholde en forhånds stillingtagen til spørsmål som ialfall under Quislingsaken må betraktes som omtvistede

Også i saken mot Volden Quisling ble det protestert mot lagmann Solems habilitet.

4. Sikkerhetstjenesten

Skal ikke
utgå!

JB

og gi tiltalte inntrykk av at hans synsmåter og påstander ikke hos rettens formann vil kunne møte den forutsetningsfri prøvelse som han bør føle seg sikker på — ikke minst ~~hvor~~ det gjelder en sak i hvilken presse og det store publikum ~~alt~~ har felt sin døm.

Eg går ikke!

Men det er noe aldeles nytt dette i norsk rettspraksis at en dommer som det reises så alvorlige ~~innsigelse~~ innsigelser mot fra en part, at han klynger seg så krampaktig til dommersetet. . . Solem ~~var~~ ~~midlertidig~~

nysats:

— blandt andre —

Var det ut fra en trist genealogi at den ~~og høyt begavede~~ sette lovkyndige Erik Solem — Ragnar Skanckes

Her kommer vedlæste innsett!

og mange andres dødsdommer — var forutbestemt til sin dystre gjerning i en forfallsperiode for norsk rett?

Tør man anta at dette ~~hans~~ hadde forbitret sindet

og med tiden hadde utviklet et demonisk anlegg som i hans live siste innsjutt gjorde ham til et red-

skap ~~hans~~ til å søke å kriminalisere *(men andledes finkunde)* fedrelandssinnede og rettskafne mennesker

ed sunde — ja med de beste røtter i Norges jord?

Luften over "rettsoppgjøret" blir neppe noe renere

om dette spørsmål blir underslått! I justisofrenes

(ruver han (og en annen)) syne ~~hans~~ som en svart sky over okkupasjonsoppgjøret, hvor Solem ~~hans~~

~~hans~~ laget de mønsterskpende, knallende dommer. — Tildels med

bruk av "Nazi"-tidens skafferutslige patentermedisin —

såsom ~~hans~~ i lagmannsrett bistående av 3 juridiske og 4 ~~for~~ leze dommer, som sammen avgjorde skillesspørsmålet.

I samme retning går profes-
sor Frede Castberg i «Norge
under okkupasjonen», s. 62-
63:

«II. I der Führers frdn. av
24. april 1940 er der intet som
tyder på at Det tyske rike har
hatt til hensikt ved etablerin-
gen av styret i de besatte nor-
ske områder å handle i strid
m. Haagreglementet av 1907.
Heller ikke behøver man opp-
fatte Reichskommissars frdn.
av 28. september 1940 om de
konstituerte statsråder som
annet enn en bestemmelse om
organiseringen av okkupa-
sjonsstyret innen Haagregle-
mentets ramme.» UK sier her-
om, se innst. s. 223:

«Under denne synsvinkel er
(Administrasjons)-rådet ett
ledd i den tyske adm. av det
besatte Norge med folkeretts-
lig hjemmel i 4. Haagkonven-
sjons best. i landkrigsregl. —
Det er forsåvidt den samme
rettslige hjemmel som de
etterfølgende kommissariske
statsråder og Quislings senere
regjering har.» Selvfølgelig
bør man lese alle disse sitater
der de står i sin sammenheng
og tenke selv....

Jon Skeie i «Landssvik», s.
41, tredje opplag:

«En forstandig okkupant
lar de nasjonale tjenestemenn
(i den sivile administrasjon, i
domstoler, i kirke og skole)
fortsette, sålenge de ikke viser
tegn til sabotasje. Og de fleste
tjenestemenn vil føle det som
sin plikt å stå i tjenesten, så-
lenge ikke okkupanten gjør
unødige inngrep i denne. Men
en tj.mann kan alltid kreve sig
fritatt, når han finner at han
ikke lenger har den nødven-
dige frihet til en sådan utfø-
relse av tjenesten som landet
krever. Okkupanten må da
innsette en ny. Oftest blir
dette en fremmed. Men det

kan hende at en av landets egne borgere påtar sig den i regelen utakknemlige oppgave å fortsette tjenesten. Han må dommes etter sine handlinger. Det kan vise sig at han har gjort sitt folk en velgjerning, skriver Skeie....

Når vi trekker hans rolige ord frem her — skylls det at de norske myndigheter i Skanckedommene har skapt en katastrofal forvirring om klare rettsregler for landkrig og okkupasjon!

Dette var kanskje regjeringen Gerhardsens og justismister Gundersens største synd mot det norske folk, som kan utslette det i en ny okkupasjon, som når som helst kan bli aktuell.

Heri ligger Skanckesakens stadige aktualitet.... Bortsett fra den evige uro som utstråler fra et klart justismord.

OVERGAARD: OM «SAMARBEIDET MED FIENDEN».

Han skriver til Eidsivating: Det er også helt riktig at Skancke på denne måte «samarbeidet med fienden» og tålte noen innblanding fra den tyske skoleavdeling i sin administrasjon. Den tyske skoleavdeling, hvis sjef var Dr. Huhnhausen, ble etabl. i Administrasjonens tid. Skancke har i størst mulig utstrekning motsatt sig enhver innblanding, nektet å samarbeide med den tyske skoleavdeling fordi han mente at den ikke kunne bli noe opp i den indre, norske administrasjon. Har det vært noe samarbeid mellom dem, det var for å fremme norske interesser mot tyske overgrep. T. eks. for å få lærerne frigjort, hvorom sider lykkedes og for at studentene i Tyskland overført til Schweiz, skriver Overgaard....

*✓ Han kan ikke bare
ha den grunnløn-
nes for landsrik.*

Blehr vitnet under bevisopptaket: «Skancke var ikke persona grata hos tyskerne.» Blehr var tilstede i et minis-termote våren 1942, hvorunder Skancke tok frem et telegram visstnokk fra lærernes representanter, hvorav fremgikk at de ba om å komme i land fra «Skjærstad» og ga uttrykk for at de i tilfelle var villige til å underskrive at de vilde stå tilsluttet lærersambandet. Skancke anbefalte at lærerne skulde slippes løs, og vitnet forsto ham slik at han ønsket dette, selv om lærerne ikke underskrev noen erklæring, idet Skancke var prinsipielt uenig i aksjonen,

72

(Forts. fra side 6)

heter det i Blehrs forklaring under bevisopptaket.

GUNNAR ERIKSEN OM LÆRERAKSJJONEN

Hvorledes det hang sammen med hele læreraksjonen fremgår klart av Advokat Gunnar Eriksen's fremstilling i Wilhelmsensaken hvortil Øvergaard henviser. Eriksen sier bl.a.: «I dag vet vi at den handlemåte Wilhelmsen valgte, sannsynligvis var den riktige. Ved de opplysninger som er fremkommet gjennom rektor Lødrups og dr. H u h n h ä u s e r s vitneprov, mener jeg det må være godt gjort at den aksjon som ble iverksatt med foranledn. i loven om Lærersambandet og loven om Ungdomstjeneste var bygget på en feil oppfatning av denne lovs formål, og det var forbundet med — og ville også uvegerlig ha medført de alvorligste konsekvenser for lærerne og de andre, om ikke de sindige menn som her er nevnt hadde tatt affære»

«Hadde det standpunkt vært valgt — ville — såvidt man idag kan dømme om det — deltagerne i Kirkenesferden formodentlig ha kunnet spare sig for de lidelser de til slutt måtte igjennem ved å

Sambandslærer
instemning
Wilhelmsen ble fri
fornet av Høyesterett.

17 Ifølge det stenogra-
ferte referat sa Eriksen
bl.a.:

Jeg såkt å avvære
følgen av aksjonen
da den først var
satt i verk.

(Se det riktige
utskrift av
erklæring. Lær-
erforenningens samlede
hæft, s. 88,
89 og 104.)

måtte underskrive denne erklæringen overfor tyskerne, som i sin form og i sitt innhold måtte karakteriseres som nedverdiggende. Den lød i oversettelse slik: «Jeg erklærer hermed min inntreden i Lærersambandet og forplikter mig etter endt rekonvalesens å opta skoletjenesten etter gjeldende bestemmelser.»

OM KIRKESTRIDEN SOM SKANCKE BLE DØMT FOR

— skriver Øvergaard bl. a.:

«Det er forøvrig helt på det rene at «striden» hadde biskoppene selv søkt ved sin embeds-
nedleggelse. Foranledning var episoden med biskop Fjellbu i februar 1942 som biskoppene overilt la Skancke tillast, skjønt det er på det rene at Skancke intet hadde dermed å gjøre. Videre skriver han til Eidsivating: Juridisk var retten på Kirkedepartementets side, og den strid som kirkefronten selv provoserte kan der være delte meninger om. Det hadde vært fornuftigere å ta striden på et mer vitalt spørsmål enn om en prest hadde noe juridisk rett til «sin høymesse».

biskopper og prester ingen rett til å nedlegge sine embeder og samtidig hevde at de ville overta ledelsen og besørgelsen av de kirkelige gjøremål, som om intet var hendt. Det var i og for sig et revolusjonært skritt, skriver Øvergaard. «Men Skancke vilde allikevel ikke fortsette den akutte strid som biskoppene hadde fremkaldt. Han sto på sin gamle linje nemlig at det fra det daværende statsstyres side ikke var tanken på å tvinge eller presse geistligheten i politisk henseende. Kirken skal ubetinget ha arbeidsro.»

Denne Skanckes uttalelse til «Dagen» 11. oktober 1940 er sitert i Berggravs hyrdebrev 23. okt. 1940. Og etter den linje arbeidet Skancke videre også e t t e r embedsnedleggelsen våren 1942.—

Jfr. domprost Hygens prov. På side 23 heter det: «Dette (d.e. at prester skulde være blitt arrestert etter foranledning av Skancke) ville også vært i strid med at Skancke kort etter at kirkestriden var blitt tilspisset viste sig meget ivrig etter å få en forsoning med kirken.» —

«DETTE NYE VITNEPROV
FRA EN AV KIRKEFRON-
TENS MEST FREMSTÅ-
ENDE MENN STÅR I DI-
REKTE STRID MED
NEVNTE UTTALELSER
I DOMMEN.»

Det var Hygens bestemte inntrykk «at Skancke ønsket å være lojal overfor kirken, at han ville det beste og at han personlig mente å handle i samsvar med kirkens interesser.» Under de møter som Hygen hadde med ham var han alltid elskverdig og interessert for kirken, heter det i bevisopptaket....

PROFESSOR HALLESBY

sa at «Skancke ikke kan regnes blandt de vanskelige nasister som vitnet har hatt med å gjøre.»

Øvergaard dokumenterer at dommen tar helt feil når den sier at Skancke var «lydhor overfor tyskernes og partifellenes ønsker.» Øvergaard skriver at lagmannsrettens hele oppfatning beror på en *synkverving* og intet har med virkeligheten å gjøre.» (!!!) Skancke hørte tvertimot til en nasjonal fraksjon, som stadig var i opposisjon mot tyskerne....

«Jeg henviser til hva tiltalte

anfører om at skolene (ca. 6000) i det store og hele ble holdt igang over hele landet og i hele okkupasjonstiden. Det vet vi alle. Og vil vi se uhildet på tingene, må man sikkert gi Skancke en stor del av æren for det.» Øvergaard: La oss innrømme at mange av dem som gikk inn i Quislings regjering som komm. statsråder, og mange andre NS-folk i forskj. stillinger mente å arbeide til landets gagn, og ikke å hjelpe fienden, men å vareta landets og folkets interesser under okkupasjonen. Og det er utallige beviser for at mange av dem har handlet i denne ånd, hevder Øvergaard.

Han går utførlig inn på de store kulturverdier Skancke reddet for landet, kirkegods, bøker, bygninger m. v. Se således herom fhv. ekspedisjonssjef Otto Theisens erklæring. —

Men den stemning som rådet grunnen var den som Arnulf Øverland ga uttrykk for til Gøteborgs Handels- og Sjøfartstidning 8. januar 1947: «Det er meningsløst at noe medlem av Quislings regjering skal fortsette å leve.»

MOSEIDS PROTEST I ODELSTINGET MOT HENRETTELSEN

Den fjellstø og hjertevarme stortingsmann Gabriel Moseid, hvis navn allerede tilhører Norges rettshistorie, skildret i Odelstinget 26. juli 1949 det inntrykk-henrettelsen av Ragnar Skancke hadde gjort på ham: «Jeg ble så rystet at jeg de første dagene ikke var i stand til å ta mig noen ting til, jeg kunne ikke arbeide. Det kan hende at den ærede justisminister og andre vil avise en slik reaksjon som

Side 75 a og b
innsettes her etter
hossstaveli innsett
som slutter med
«angiver» —

Synkrereringen når
det gjelder ~~og~~ oppførselen
av Skancke har fått
id typisk ondartet uttrykk
i Ryglendals nye
kommentar til leksikonet,
gutte 3887, hvor det
hele virkelig heter at
han "rettet under hele
okkupasjonen i herdeje
og ondartede angrep
på kirken, Universitetet,
skolen og lærerstand
og gjorde sig skyldig i
flere angivelser".

noen av de fallrike gode
Kopier av Skancke

Blant alle som kjente Skancke hersket det enighet om at han hadde et nobelt sinnelag. Men nesten ingen kjenner til hvorfor han lot seg bevege til å ta stillingen som leder av kirke- og undervisningsvesenet under den tyske okkupasjon. — En velinformert embetsmann forteller at Skancke tok stillingen ikke minst fordi han ville realisere sin tekniske kongstanke som gikk ut på at den norske, teknisk anlagte ungdom ikke skulle føle bort tiden i de hu-

manistiske gymnasier, før de kunne begynne med teknikken. Skancke ville opprette tekniske gymnasier, som de uten omvei kunne gå inn i med en gang, og uten at de skulle bli tekniske roboter.

Denne Skanckes stadig aktuelle idé belyses best av at f. eks. Oslo har ca. 22 humanistiske gymnasier, men ikke ett eneste teknisk!! Men når våre yrkesskoleledere oppdager at hans syn er gjennomført i USA — tør antas at tanken snarest gjennomføres her, selv om den er Skanckes.

~~vedtaket av en synkverving~~

Dr. jur. og phil. Herman Harris Aall skriver til Skanckes første forsvarer, adv. Torstensen, bl. a. om Skanckes fornemme taushet under saken, «som har fritatt forskjellige personer fra å bli nevnt.»

Professor Adolf Hoel skrev til Høyesterett at Skancke er av gammel norsk bondeett, en høyt begavet mann og en kjent vitenskapsmann på den elektriske svakstrøms område. Han er også en kunstnernatur, en av Norges beste amatørpianister. Han er et fint og dannet menneske, en meget sjarmerende mann, og i besittelse av sterk fantasi. Men Hoel mente at Skanckes sans for administrative gjøremål ikke var noe videre utviklet,

kaste

noll

Skanckes hjertebarn var kanskje Den tekniske Høyskole i Trondheim, som han også søkte å holde sin skjermende hånd over hele okkupasjonen. Professorene Viggo Brun, Haakon Faanes, R. Tambs Lyche og K. Faye-Hansen forsøkte forgjeves å rettlede Høyesterett i en inn-trengende skrivelse, som sluttet slik: «Vi har nemlig vondt for å forsone oss med den tanke at en mann av en type som Ragnar Skancke skal bli skutt.» —

Hvis Norge blir nasjonal og nøytral rettsstat, ~~regjert ved sine egne, og ikke av en fjernstyrt klikk, delvis med angst-nevroser,~~ da vil nok Skanckes dødsdag bli minnet med flagget på halv stang. Inntil da får nordmenn hver i sin krets den 28. august ære minnet om den tragiske, snille og fedrelandskjærlige verner av det norske folks livsinteresser under den tyske okkupasjon, som takket være slike kultiverte nordmenn som Ragnar Skancke, ble relativt mild og fornuftbetont, — hva i de fjernstyrtes øyne vel var hans største brøde.

~~Osk, 19. aug. 1940~~

Vatten

sykelig sentimentalitet, som
foleri, som ikke hører hjemme
i et realistisk samfunn. . .»

«Gjennomføringen av døds-
straff ved en lovgivning som
ble konsipert under krigen og
ut fra krigens mentalitet var
en voldsom krenkelse av det
livssyn og den rettskultur som
vårt folk hadde funnet fram
og opp til før krigen.»

«Min erfaring er at de kras-
seste angrep og den mest hat-
fylte propaganda . . . kom
fra personer som selv arbeidet
eller hadde arbeid i tyskernes
tjeneste på befestningsanlegg
og endog ved fremstilling av
krigsmateriell.»

Moseid fortsatte, og mange
ansikter var verd et studium
akkurat da:

«Etter det jeg har fremført

mener jeg benådningsmyndi-
gheten i ganske annen ut-
strekning burde ha vært be-
nyttet enn den er blitt gjen-
nem hele tidsrummet. Den
var dog en selvstendig
myndighet som kunne ta
hensyn til alle disse forhold.
Det ble ikke gjort. Spesielt
mener jeg det var forferdelig
at ikke disse hensyn ble tillagt
noen vekt ved

SKANCKES HENRETTELSE

«Det var da gått tre år og
mer siden vi fikk friheten
igjen. Det var kommet en
masse henvendelser til benåd-
ningsmyndigheten om å und-
late å fullbyrde dødsstraffen i
dette tilfelle, og det var anført
mange.

VEKTIGE OG SÆRLIG ALVORLIGE

grunner for det. Til tross for
det ble allikevel dødsstraffen
fullbyrdet. Jeg synes det er
noe av det mest nedslående
som har hendt i vårt samfund
etter krigen,» — lød det fra
den store, norske herold for
rett og menneskelighet, som
heter Gabriel Moseid. . . .

SKANCKES SISTE ORD

I de siste timer skrev han:
 «Jeg tror, at historiens dom
 vil bli en annen enn samti-
 dens. Jeg har fulgt min over-
 bevisning, og jeg ville det-
 gode — det vet du. Engang
 skal vi jo alle dø, — og jeg
 tar det med ro, for kanskje
 er det allikevel det beste. Jeg
 har det håp at det må bli til
 det gode, — at jeg kanskje
 kan bli den siste, som må gå
 i døden på denne måte. — Så
 har det ikke vært forgjeves.»

EPILOG

For nordmenn som til gagn
 for Norges fremtid henter
 lærdom av historien til en an-
 nen gang — ikke bare søker
 selvforsvar mot en brysom
 samvittighet — har Skanke-
 saken stoffet til en dokumen-
 tarisk film eller skuespill om
 en norsk okkupasjonstjenes-
 temanns skjebne. «Den syste-
 matiske historieforfalskning
 synkverver almenhetens om-
 dømme», skrev Johan Scharf-
 fenberg nylig. Derfor vil nok
 et slikt arbeid la vente på seg!
 Dog ikke så lenge som man
 tror. Her ville man se sann-
 heten om forhistorien til 9.
 april, Kirkebønnen, biskop
 Berggravs manøvrer og vitne-
 prov, skyggene på Solems an-
 sikt da han hørte hvem det
 var som hadde forbutt pres-
 tene å minnes Hansteen og
Wickstrøm, kirkestriden, Læ-
 rersambandet, som ingen
 kunne melde seg ut av, fordi

(Under mellomtitelen:
 Konklusjon (rus.)
 innføres her det
 stykke som står
 i bly. Manus-
 tiftel er: Ette-
skrift om Skanche-
Arbeidet.)

høreres!

ingen hadde meldt seg inn. Kirkenesferden. Aulabrannen. Studenterdeportasjonen. Kapitulasjonsavtalen. De vitterlig uriktige vitneprov fra tre Londonstatsråder, Ruges «dobbelte» prov, Roscher Nielsens som fikk ham til å rødme tilogmed i nakken. Jørgen Øvergaards minneverdige kamp for rett og sannhet. Rettenes sammensetning. Arbeidet bak kulissene. Den skyldbевisste og redde presses forhold. Henry Østlids uriktige vitneprov (og karriere). Aktoratets ennå gelassene ~~Ciceronianske~~ steng i kappen. Den uhyrlige dødsdom utarbeidet av en allestedsnærværende kollega, som Høyesterett strør sand på. Scenen i statsråd hos Kongen, da justisministeren tilrår døden. Meisdalshagens og Moens dissens. Den allerhøyeste skyteordre. Scene på Oslo politikammer da denne kom. Skytningen.

Man trenger ikke være spåmann for å se at de skyldige i dette justismord går barskere tider imøte. Denne utvikling kan ikke hindres av injuriprosesser og undergrunnsarbeide. Ravnene flakser allerede anstrengt idag. Delta-kerne i dødsdommen over Ragnar Skancke, og i mangel annen urett, prosessfalsknerier, ulovlige eiendomsinn-grep, boikott, sivile mord og ulovlig frihetsberøvelse — kommer kanskje i sin tid — om ikke for annen domstol enn samvittighetens — å forklare sig om saker og ting, i en usentimental samtid, da Olavskorset lyser klarere og da oppfordringen til å skjule og fordreie ubehagelige fakta — ikke er så sterk og berusende som den var da Skanckesaken gikk sin gang i Norge, som professor Skancke elsket, og mente å ha vernet av all sin evne.

Oslo, 25. juni 1953.

Alexander Lange.

5!

7. Ciceron - steng